

Nova organizacija Mednarodnega arhivskega sveta

Zdenka Rajh

Štiri leta, ki so pretekla od XI. mednarodnega arhivskega kongresa v Parizu leta 1988, so bila izpolnjena z mnogimi dogodki zgodovinskega pomena. Delovni pogoji mednarodnih organizacij so se radikalno spremenili. Še včerajšnji ideološki konflikti so izginili z osupljivo hitrostjo, svetovno gospodarstvo pa je v procesu popolne reorganizacije.

Arhivi so bili takoj in neposredno prizadeti zaradi sprememb, do katerih je prišlo v centralni in vzhodni Evropi. Mednarodni arhivski svet (v nadaljevanju MAS) je moral zaradi teh dejstev v svoje nove delovne programe vključiti tudi nove aktivnosti in s tem odgovoriti na novo porajajoče se potrebe.

Poročilo, ki je bilo podano na zasedanju generalne skupščine leta 1988, je že takrat opozorilo na porajajoče se probleme v organiziranosti MAS. Ti pa so v preteklih štirih letih postali še večji in izkazalo se je, da je nova organiziranost nujno potrebna.

Prišel je trenutek, ko je bilo potrebno premisliti pravila delovanja, financiranje in strukturo MAS in jih po potrebi tudi prilagoditi novonastalim razmeram.

Ponovna obravnava zakonodaje logično izhaja iz sprememb, ki so nastale v sami sestavi MAS. Ta organizacija, katere članstvo je v preteklih letih naraslo iz 800 na 1200 članov, to pa je pospremila tudi ustanovitev novih sekcij, ki so v svojem delovanju avtonomne, pa je bila pripravljena prilagoditi svoje delovanje novim potrebam in dejstvom. Nenazadnje pa so tako organizacijske kot programske aktivnosti zahtevale nove ideje in inovacije.

Zaradi vseh nanizanih dejstev je bilo potrebno generalno reformirati MAS. Reforma bi hkrati uredila njegovo strukturo, program, finance in metode dela tako, da bi bil usposobljen opravljati svojo misijo tudi v novonastalih pogojih.

Z rastjo dejavnosti MAS in njegovo kompleksnostjo se je izkazala dosedanja struktura in delovna praksa kot neprimerna. O eni stvari je odločalo več različnih komitejev in komisij, ki jih je bilo po stari ureditvi dvaindvajset, imele pa so tudi preveliko število članov. Pri vsem tem pa se je širše članstvo čutilo odrinjeno od procesa odločanja, hkrati pa tudi odločitve, ki so jih sprejemale različne komisije, niso bile sprejemljive za vse članstvo. Ta dejstva se najbolj nanašajo na izvršni komite, ki je do sedaj štel vključno z ex-officio člani enaindvajset ljudi, kar

je bilo odločno preveč, glede na to, da se pomembnim nalogam ni posvečal dovolj resno.

Zasedanja izvršnega komiteja so bila dolgotrajna, poleg tega pa se je pokazalo, da so bili finančni stroški, ki jih je pri tem imel MAS, previsoki. Istočasno se je tudi izkazalo, da člani izvršnega komiteja ne najdejo dovolj časa, da bi bili odsotni s svojih delovnih mest v času sestankov. Pokazala se je potreba po tem, da se skrajšajo sestanki izvršnega komiteja na najkrajši možni čas.

Glede na omenjena dejstva se je izoblikoval predlog, da se zmanjša obseg izvršnega komiteja, ki naj bi po novem štel samo štirinajst ljudi, vključno s ex-officio člani. S tem bi dobili manjše in bolj efektivno telo, ki pa bi tako kot do sedaj predstavljalo strateško vodstvo MAS.

Uvedel naj bi se tudi redni letni sestanek delegatov kategorije A in B, ki imajo na zasedanjih generalne skupščine pravico glasovanja, saj bi s tem prišlo do zaželeno širše udeležbe pri končnem procesu odločanja. Hkrati pa bi uvedba teh sestankov pomenila tudi kontrolo aktivnosti izvršnega komiteja.

Izvršnemu komiteju naj bi stale ob strani tri komisije, ki bi s svojim delom pokrivalo različna področja in s tem dopolnjevale delo izvršnega komiteja. Pri tem je treba omeniti, da je komisija za arhivski razvoj Commission on Archival a Development (ICA/CAD) delovala že pred tem, tako da le-ta ni novost v strukturi organizaciji MAS. Tej komisiji pa se bosta pridružili dve novi, in to komisija za programski management Programme Management Commission (ICA/CPM) in komisija za programsko podporo Programme Support Commission (ICA/CSP). Biro in sekretariat MAS se ukineta, naslov izvršnega direktorja pa se spremeni v naziv generalni sekretar, katerega funkcijo opravlja že vrsto let dr. Charles Keskemeti.

Tako kot izvršni komite so obstoječi komiteji MAS preveliki po številu članov in imajo prevelik krog delovanja. Svojih nalog zaradi tega ne morejo adekvatno opravljati, poleg tega pa na istih nalogah dela več komitejev hkrati. Rešitve, ki jih komiteji sprejmejo, pa po mišljenju članov MAS niso vedno uporabne za širše članstvo.

Jasno je, da se vsi problemi ne morejo rešiti naenkrat. Sicer ne zahtevajo nikakršnih specifičnih sprememb statuta, toda predlagane generalne spremembe bodo omogočile dolgoročno rekonstrukcijo komitejev MAS. Te spremembe bi se morale nanašati na:

- a) Reden pregled delovanja komitejev, ki bi ga izvajala komisija za programski management.
- b) Zmanjšanje obsega komitejev na minimalno število članov oz. ekspertov, ki bi zagotavljali zahtevano število ekspertiz v nekem določenem obdobju (povprečje med 6-7 ljudi).
- c) Bolj fleksibilno politiko ustanavljanja projektivnih komitejev s točno določenimi nalogami in tesnimi časovnimi plani.
- d) Vsi komiteji bi morali biti pri svojem delu orientirani navzven, kar pomeni izdajanje publikacij, organizacijo simpozijev, posvetovanj itd. Rezultat dela vseh komitejev pa bi moral biti uporaben za širše članstvo MAS.
- e) Komiteji, ki se ukvarjajo z aktivnostmi, ki bi bile bolje obravnavane v sekcijah, naj v prihodnje spremene svoj status.

Rezultat teh sprememb v strukturi MAS naj bi bili bolj plodni sestanki njegovih teles, saj bi v svoje delo vključevali večje število ljudi, kot je bilo to v praksi dosedaj, hkrati pa bi dali udeležencem teh sestankov in članom komisij in komitejev tudi bolj jasno definirane naloge in bolj specifično določene odgovornosti.

Izvršni komitej MAS je na svojem zadnjem sestanku pred zasedanjem generalne skupščine septembra 1992 v Montrealu in pred izvolitvijo novega izvršnega komiteja podal predlog dopolnjenega statuta, v katerega so vnešene spremembe, ki naj bi doprinesle k boljšemu in aktivnejšemu delovanju Mednarodnega arhivskega sveta.

Statut Mednarodnega arhivskega sveta je bil sprejet na ustanovnem sestanku, ki je bil pod okriljem Unesca 9.-11. junija 1948. V času do leta 1988 je bil devetkrat dopolnjen. Zadnja, deseta dopolnitev je bila sprejeta na XII. zasedanju generalne skupščine MAS 11. septembra 1992 v Montrealu.

Izvlček iz dopolnjenega statuta Mednarodnega arhivskega sveta

Ime in status

1. Mednarodni arhivski svet je mednarodna nevladna organizacija, ki ima konsultativen status v okviru Unesca. Sedež organizacije je v Parizu.

Splošne določbe

2. Poglavitne naloge MAS so:

- a) podpirati in vzpodbujati razvoj arhivov v vseh deželah sveta, v sodelovanju z drugimi vladnimi in nevladnimi organizacijami in mednarodnimi agencijami ter zagotavljati varovanje arhivske dediščine človeštva;

- b) podpirati, organizirati in koordinirati na mednarodni ravni, aktivnosti na področju arhivskega gradiva in managementa;
- c) ustanavljati in povezovati arhiviste, institucije, strokovna telesa in druge organizacije, javne in privatne, ki se ukvarjajo z varovanjem dokumentacije in arhivskega materiala ali s strokovnim izobraževanjem arhivskih delavcev;
- d) omogočati interpretiranje in uporabo arhivskih dokumentov in z njihovo vsebino seznanjati tudi širšo javnost in vzpodbujati k večji uporabi arhivskih materialov z omogočanjem lažjega dostopa do informacij.

Članstvo

3. Članstvo MAS je razdeljeno v sledečih pet kategorij:

Kategorija A: nacionalni arhivi

Centralne arhivske direkcije ali nacionalne arhivske institucije;

Kategorija B: strokovna združenja arhivistov

Združenja, sestavljena iz oseb ali društvenih teles, ki se strokovno bavijo z arhivsko administracijo in varovanjem arhivskih dokumentov;

Kategorija C: različne arhivske institucije

Institucije, ki se ukvarjajo z arhivsko administracijo in varovanjem arhivskega gradiva ali z strokovnim usposabljanjem arhivskih delavcev;

Kategorija D: individualni člani

Bivši ali še aktivni člani arhivskih institucij, služb ali izobraževalnih centrov;

Kategorija E: častni člani

Arhivisti, zaslužni za delo v arhivistiki, ki jih voli generalna skupščina.

4. Vsak član sodeluje v dejavnostih MAS, kot je določeno po statutu in dobiva publikacije MAS.

Generalna skupščina

10. Generalna skupščina je najvišji organ MAS, njeno članstvo pa sestavljajo:

- a) člani izvršnega komiteja in predsedniki regionalnih združenj in sekcij MAS;
- b) po en delegat za vsakega člana kategorije 'A, B, in C;
- c) člani v kategorijah D in E.

12. Generalna skupščina zaseda vsaka štiri leta. Njena naloga je preučiti delovanje in dejavnosti MAS v preteklem obdobju, določiti kriterije za nadaljnje delovanje in izvoliti izvršni komitej, kot to določata 22. in 25. člen tega statuta. Izredno zasedanje generalne skupščine lahko skliče izvršni komitej, vendar pa so njene naloge ob takšnem sklicu omejene.

16. Pravico glasovanja in odločanja na zasedanju generalne skupščine imajo člani kategorije A in B. V deželi, ki ima v teh kategorijah več

članov, morajo sami določiti, kdo bo deželo zastopal, saj ima pravico glasu le en član.

Sestanek delegatov

18. V času med zasedanji generalne skupščine bo sestanek delegatov. Na zasedanjih bi obravnavali zadeve, ki se navezujejo na management in dejavnosti MAS ter odobrvali proračun. Delovno telo bi bilo sestavljeno iz naslednjih članov:

- a) člani izvršnega komiteja in predsedniki regionalnih združenj in sekcij MAS
- b) po en delegat za vsakega člana v kategoriji A in B.

Izvršni komite

22. Izvršni komite se bo sestajal v času med zasedanji generalne skupščine in bo sestavljen iz naslednjih članov:

- a) predsednika;
- b) pet podpredsednikov, ki bodo hkrati opravljali dolžnosti predsednikov za CAD, CPM, CSP, CITRA in predstavnik naslednjega kongresa;
- c) štirje člani, po eden za vsako geografsko področje:
  1. Afrika in arabske dežele;
  2. Azija in Oceanija;
  3. Evropa, ZDA in Kanada;
  4. Latinska Amerika in Karibi.
- d) izvoljen član delegatov kategorije B;
- e) izvoljen član delegatov kategorije C;
- f) zakladnik;
- g) generalni sekretar, ki pa nima pravice glasu.

23. Predsednik, podpredsedniki, zakladnik in člani so voljeni za mandatno dobo štirih let. Funkcije niso obnovljive v naslednjem mandatnem obdobju za nikogar od izvoljenih članov, izjema je le zakladnik.

26. Izvršni komite se bo sestajal po in pred zasedanjem generalne skupščine ali sestanka delegatov in dodatno še enkrat letno. Predsednik lahko sam skliče izredne sestanke izvršnega komiteja ali pa na posebno zahtevo polovice članov izvršnega komiteja.

31. Generalnega sekretarja voli izvršni komite z dvotretjinsko večino. S svojim delom pa odgovarja izvršnemu komiteju.

32. Generalni sekretar je odgovoren za administracijo, planiranje in koordinacijo programskih aktivnosti, za cirkulacijo informacij, ki se nanašajo na delovanje MAS in za pripravo sestankov generalne skupščine, sestanka delegatov in izvršnega komiteja.

Stalne komisije

33. Generalna skupščina ustanovi stalne komisije, ki so s svojim delom odgovorne izvršnemu

komiteju in generalni skupščini in so odgovorne za specifična področja dela MAS. Komisije imajo moč odločanja v okviru svojih referenc in v okviru proračuna, s katerim razpolaga izvršni komite. Komisije vodijo podpredsedniki izvršnega komiteja MAS.

34. Komisija za arhivski razvoj (ICA/CAD) je odgovorna za napredek in razvoj arhivskega managementa in arhivskih služb. Na čelu komisije je eden izmed podpredsednikov izvršnega komiteja MAS, njeni člani pa so še predsedniki regionalnih združenj, dva predstavnika komisije za podporo programa (ICA/CSP), tajnik, ki ga določi predsednik komisije, zakladnik in generalni sekretar. Komisija bo pristojna za odločanje v razvojnih zadevah in za pripravo smernic in standardov za aktivnosti FIDA (Mednarodni arhivski razvojni sklad).

35. Komisija za programski management (ICA/CPM) je odgovorna za pripravo in izvedbo strokovnih in tehničnih programov MAS, za nadziranje aktivnosti sekcij in komitejev in za strokovno vsebino konferenc, posvetovanj in simpozijev MAS. Na čelu komisije je eden izmed podpredsednikov izvršnega komiteja MAS (kot predsednik), v komisiji pa je še pet članov, ki jih določi predsednik po predhodni konzultaciji z izvršnim komitejem. Kot član komisije pa so še sekretar CITRA, sekretar komisije za arhivski razvoj, zakladnik in generalni sekretar, ki je hkrati tudi sekretar komisije.

36. Komisija za podporo programa (ICA/CSP) je odgovorna za pridobivanje in razvrščanje dodatnih finančnih sredstev za podporo aktivnosti MAS. Na čelu komisije je eden izmed podpredsednikov izvršnega komiteja (kot predsednik) in pet članov, ki jih določi predsednik po predhodni konzultaciji z izvršnim komitejem. Člani komisije pa sta še generalni sekretar in zakladnik, ki npravlja tudi funkcijo sekretarja komisije.

Mednarodna konferenca nkrngle mize arhivov sveta

39. Mednarodna konferenca okrogle mize arhivov sveta (ICA/CITRA) je letni sestanek vodij nacionalnih arhivskih institucij, predsednikov nacionalnih strokovnih združenj in predsednikov sekcij MAS, na katerem se obravnavajo pomembni strokovni problemi.

Regionalna združenja

42. Arhivi in arhivisti zunaj evropskih območij, ki želijo utrditi svoje sodelovanje se lahko organizirajo v regionalnih združenjih MAS. Da bi bila takšna asociacija lahko priznana in nada-

ljevala svoje delo kot regionalno združenje, morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- a) najmanj polovica članov MAS iz kategorije A in B, ki delujejo na področju regije, mora pripadati temu regionalnemu združenju;
- b) vsaka arhivska institucija, ki se želi priključiti temu regionalnemu združenju, mora pred tem postati članica MAS;
- c) statut, delovni program in aktivnosti regionalnega združenja morajo biti v skladu s statutom MAS;
- d) generalna skupščina MAS mora na predlog izvršnega komiteja odobriti ustanovitev (ali ponovno ustanovitev) regionalnega združenja z navadno večino glasov.

Ostala telesa MAS

46. Komiteje ustanavlja izvršni komite na pobudo komisije za programski management ali generalne skupščine. Komitejem so dodeljena specifična področja delovanja in reference, ki pa jih ne morejo opravljati brez dovoljenja izvršnega komiteja ali generalne skupščine. Komiteji so lahko razpuščeni s sklepom izvršnega komiteja, razen tistih, ki so bili ustanovljeni na pobudo generalne skupščine. Ukinitev letih lahko sledi samo s sklepom in po predhodni odločitvi generalne skupščine.

ZUSAMMENFASSUNG

Neue Organisierung des Internationalen Archivrates

Zdenka Rajb

Damit nach allen Änderungen, die in Europa nach dem Jahre 1988 durchgeführt wurden, die Arbeitsbedingungen des Internationalen Archivrates (weiter IAR) verbessert und verändert werden, traf dieser die Entscheidung, seine Struktur zu ändern und wieder über die den Regeln der Wirkung und Finanzierung nachzudenken und sie den neuentstandenen Verhältnissen anzupassen.

Die bisherige Struktur und Arbeitspraxis von IAR hat sich als ungeeignet erwiesen. Mehrere Komitees entschieden über dieselbe Sache, indem die breitere Mitgliedschaft an den Rand des Entscheidungsprozesses geschoben wurde. Die Kritik bezog sich meistens an die Tätigkeit des Durchführungskomitees.

Mit Hinsicht auf die erwähnten Tatsachen wurde der Vorschlag gemacht, daß das Durchführungskomitee aufs neue organisiert wird. Es wird auch die jährliche Treffung der Delegierten der Kategorie A und B, die eine Art des Aufsichtsorgans der Tätigkeit des Ausführungskomitees bedeuten sollte. Aufs neue haben sich die Kommissionen organisiert, die mit ihrer Arbeit die Tätigkeit des Ausführungskomitees ergänzen werden, es wurden jedoch das Büro und das IAR-Sekretariat aufgehoben.

Die Änderung erteilte auch die Komitees, die nach der Meinung der Mitgliedschaft ihre Arbeit nicht fachlich genug erledigt haben und haben Entscheidungen getroffen, die nicht für die ganze Mitgliedschaft annehmbar waren.

Das Ergebnis der Änderungen sollten fruchtbarere Treffungen der IAR-Körper sein, die in ihre Arbeit eine größere Zahl der Einzelnen einschließen wurden, zugleich wurden die Körpermitglieder nach der neuen Organisierungsschema klarere und genau definierte Verpflichtungen bekommen. Die neue Organisationsstruktur sollte auch zum schnelleren Anpassen auf die neuentstandene Verhältnisse beitragen.

Razvojna pot organizacije Rdečega križa v Mariboru ob fondih Pokrajinskega arhiva Maribor

Slavica Tovšak

Že leta 1879 je bilo na slovenskem prostoru ustanovljeno prvo društvo Rdečega križa, ki je obstajalo do 7. 11. 1918, ko je društvena uprava podala ostavko in se reorganizirala v slovenski Rdeči križ (dalje RK). S tem je prenehala delovati kot podružnica avstrijskega RK na Dunaju. Do zloma predaprilske Jugoslavije se organiza-

cijsko stanje ni bistveno spremenilo. V vojnem času je dobila organizacija RK novi smisel in novo vsebino.

Na ustanovnem sestanku jugoslovanskega Rdečega križa, marca 1944 v mestecu Drvar, so bile dane smernice, da naj se RK čimprej orga-